

Phát triển du lịch trên địa bàn tỉnh Lạng Sơn

NGUYỄN THỊ THU THẢO*
LÊ MINH THỐNG**

Tóm tắt

Lạng Sơn là tỉnh miền núi ở vùng Đông Bắc có nhiều tiềm năng về tài nguyên du lịch, cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ, nhiều di tích và di sản văn hóa, đồng thời có vị trí địa lý thuận lợi trong giao thương, có hệ thống giao thông đường bộ, đường sắt khá phát triển, thuận lợi trong liên kết với các tỉnh, thành phố trong cả nước và quốc tế, là cửa ngõ quan trọng nối Trung Quốc và các nước ASEAN. Tuy nhiên, thời gian qua, việc tổ chức khai thác các tiềm năng du lịch còn nhiều hạn chế, chưa có những sản phẩm du lịch đặc trưng, có chất lượng... Bài viết đánh giá thực trạng phát triển du lịch trên địa bàn tỉnh Lạng Sơn, từ đó khuyến nghị một số giải pháp phát triển trong giai đoạn tới.

Từ khóa: du lịch, phát triển du lịch, Lạng Sơn

Summary

Lang Son is a mountainous province in the Northeast region with great potential for tourism resources, majestic natural landscapes, many monuments and cultural heritages, and at the same time has a favorable geographical position for trade activities. The road and rail traffic system is quite developed, creating favorable conditions for linking with other provinces and cities nationally and internationally, and is an important gateway connecting China and ASEAN countries. However, in the past time, the province's exploitation of tourism potentials is still limited, with the absence of specific and quality tourism products... The article assesses the current situation of tourism development in Lang Son province, thereby recommending some development solutions in the coming period.

Keywords: tourism, tourism development, Lang Son

TIỀM NĂNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH LẠNG SƠN

Tài nguyên về tự nhiên

Về cảnh quan tự nhiên, Lạng Sơn có những nét rất riêng không hề gặp lại ở các địa phương khác trên đất nước ta, là nơi hội tụ của 21 ngọn núi và 7 con sông. Trong số các ngọn núi, có nhiều ngọn núi được đánh giá là danh thắng điển hình là núi Công Mẫu (nay còn gọi là núi Mẫu Sơn), sông Kỳ Cùng... Các danh thắng này có những điều kiện hết sức thuận lợi để phát triển du lịch, như: du lịch nghỉ dưỡng và các hoạt động thể thao (leo núi, khám phá). Bên cạnh đó, trên địa phận Lạng Sơn, quá trình các-tơ nhiệt đới đã tạo nên nhiều hang động kỳ vĩ, như: động Nhị Thanh, Tam Thanh. Trong số

các hang động đã được phát hiện ở địa bàn Tỉnh có rất nhiều hang đẹp, rộng có giá trị khảo cổ và có cả những hang động gắn liền với di tích lịch sử, có khả năng khai thác phục vụ mục đích du lịch. Hệ thống hang động là một trong những tài nguyên du lịch rất đặc trưng ở tỉnh Lạng Sơn, hấp dẫn khách du lịch.

Tài nguyên du lịch sinh thái tập trung chủ yếu ở các vườn quốc gia, khu bảo tồn tự nhiên. Trên địa bàn tỉnh Lạng Sơn, tuy không có vườn quốc gia, nhưng có các khu bảo tồn tự nhiên, như: Mỏ Rẹ (huyện Bắc Sơn), Hữu Liên (huyện Hữu Lũng) có đa dạng sinh học với giá trị phục vụ du lịch cao, có điều kiện thuận lợi hơn để khai thác phục vụ du lịch.

Khí hậu cũng là một trong những yếu tố quan trọng đối với hoạt động du lịch. Lạng Sơn cũng là một trong những nơi được thiên nhiên ưu đãi về khí hậu. Những vùng núi cao từ trên 1.000 m, khí hậu quanh năm mát mẻ. Vào mùa hè, có nhiều địa điểm an dưỡng nghỉ mát, trong đó nổi bật là núi Mẫu Sơn.

* Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Lạng Sơn

** TS., Khoa Kinh tế Quản trị kinh doanh - Trường Đại học Mỏ - Địa chất

Ngày nhận bài: 20/02/2023; Ngày phản biện: 10/3/2023; Ngày duyệt đăng: 15/3/2023

Khu du lịch Mầu Sơn

Tài nguyên nhân văn

Các di tích lịch sử, văn hóa, nghệ thuật: Lạng Sơn có 335 di tích, trong đó có 2 khu di tích cấp quốc gia đặc biệt; 28 điểm, khu di tích cấp quốc gia; 100 điểm, khu di tích cấp tỉnh; 206 điểm, khu di tích đang kiểm kê, phân loại, chưa được xếp hạng. Theo loại hình, gồm 112 di tích lịch sử, 163 di tích kiến trúc nghệ thuật, 37 di tích khảo cổ, 23 di tích danh lam thắng cảnh.

Lễ hội văn hóa dân gian: Lạng Sơn có nhiều hoạt động lễ hội trong năm với những bản sắc khác nhau. Tùy vào nội dung hoạt động có thể phân ra các loại hình lễ hội lịch sử, lễ hội tín ngưỡng, tôn giáo và lễ hội dân gian. Người Nùng, người Tày ở Lạng Sơn có những hoạt động lễ hội mang bản sắc riêng, như: hát Then, hát Sli, hát Lượn, hội Lồng Tồng. Năm 2019, hát Then đã được Tổ chức Giáo dục Khoa học và Văn hóa của Liên hiệp quốc (UNESCO) vinh danh là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại; hát Sli của người Nùng, múa sư tử mèo của người Nùng tỉnh Lạng Sơn đã được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch quyết định đưa vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Bên cạnh đó, các chợ phiên mang bản sắc của đồng bào các dân tộc miền núi.

Nghề thủ công truyền thống: Hiện nay, trên địa bàn Tỉnh có 15 nghề truyền thống, bao gồm chủ yếu gồm các nghề về: chế biến, bảo quản nông, lâm, thủy sản; sản xuất hàng thủ công mỹ nghệ, mây tre đan, dệt may, thêu ren... Các làng có nghề thủ công truyền thống là điểm đến của khách du lịch để tham quan, trải nghiệm, mua sắm quà lưu niệm...

Kiến trúc, nghệ thuật: Mỗi dân tộc trên địa bàn Tỉnh đều có phong cách riêng về kiến trúc nhà ở, trang phục... nghệ thuật kiến trúc nhà sàn, đình làng, nhà trình tường, nhà chiên... của người Tày, Nùng. Những địa điểm này đã trở thành tài nguyên du lịch hấp dẫn khách đến tham quan, nghiên cứu, trải nghiệm.

Về tập quán sinh hoạt: Các dân tộc ở Lạng Sơn có nhiều phong tục, tập quán độc đáo mang đậm bản sắc nay vẫn được lưu giữ. Những tập quán sản xuất, sinh hoạt hằng ngày, phong tục, lễ nghi, lễ hội, sinh hoạt cộng đồng... là những tài nguyên du lịch có sức hấp dẫn đối với du khách ưa khám phá trải nghiệm.

Ẩm thực: Lạng Sơn từ lâu đã nổi tiếng với nhiều món ăn độc đáo, như: khâu nhục, vịt quay, lợn quay, bánh cuốn, phở chua, xôi ngũ sắc, bánh ngải và một số món ăn dân tộc Tày, Nùng khác... Các đặc sản đặc trưng, như: măng ớt, rượu Mầu Sơn; các sản vật tự nhiên, như: mơ, mận, thạch đen Tràng Định, lê Thất Khê, hồng Bảo Lâm, quýt Bắc Sơn, na Chi Lăng, đào, chanh rừng, nấm hương rừng Mầu Sơn... hấp dẫn khách du lịch.

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH LẠNG SƠN

Quyết định số 1278/QĐ-UBND, ngày 21/8/2010 của UBND tỉnh Lạng Sơn về việc phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch Tỉnh giai đoạn 2010-2020 và tầm nhìn đến năm 2030 xác định du lịch là ngành kinh tế mũi nhọn đến năm 2030. Do đó, tỉnh Lạng Sơn đã ban hành các chỉ thị, nghị quyết chuyên đề và chương trình hành động về phát triển du lịch đến năm 2030. Cụ thể, Tỉnh đã quy hoạch, đầu tư cơ sở hạ tầng trên cơ sở các quy hoạch được phê duyệt và các dự án đầu tư xây dựng hạ tầng kỹ thuật vào một số khu,

điểm du lịch tiềm năng trên địa bàn Tỉnh, như: Khu danh thắng Nhị - Tam Thanh - Núi Tô Thị - Thành Nhà Mạc; Khu du lịch quốc gia Mẫu Sơn... đảm bảo có hệ thống hạ tầng đồng bộ, đáp ứng cơ bản nhu cầu phát triển du lịch và người dân.

Một số kết quả đạt được

Khách du lịch: Lượng khách du lịch đến Lạng Sơn tăng trưởng đều qua các năm trong giai đoạn 2010-2019, tốc độ tăng trưởng trung bình khách du lịch quốc tế đạt 10,7%/năm, đối với khách du lịch nội địa là 5,1%/năm. Đến năm 2020-2021 là giai đoạn chịu ảnh hưởng nặng nề bởi dịch Covid-19, tổng lượng khách trong mỗi năm này chỉ khoảng 1,6 triệu khách/năm bằng 40% lượng khách của năm 2019. Đến 2022, sau khi tình hình dịch Covid-19 được kiểm soát tốt, lượng khách du lịch đến với Lạng Sơn lại tăng lên khoảng 3,5 triệu du khách. Khách du lịch nội địa chiếm trên 80% tổng lượng khách đến Lạng Sơn, chủ yếu đến từ các tỉnh đồng bằng sông Hồng, Trung du và miền núi phía Bắc, khách từ các tỉnh miền Trung và miền Nam còn hạn chế. Mục đích chủ yếu của khách là du lịch văn hóa, tâm linh, lễ hội, tham quan các di tích lịch sử văn hóa, danh lam thắng cảnh, cửa khẩu, đường biên... khách du lịch quốc tế đến Lạng Sơn mặc dù có sự tăng trưởng, nhưng lượng còn thấp, đa phần là Trung Quốc, mà số ngày lưu trú của khách quốc tế lại thấp [1].

Tổng thu từ du lịch: Theo báo cáo của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Lạng Sơn, năm 2015, tổng doanh thu du lịch đạt 810 tỷ đồng, đến năm 2019 tăng lên 1.226 tỷ đồng. Các năm 2020, 2021, do ảnh hưởng bởi đại dịch Covid-19, doanh thu từ du lịch giảm mạnh, giảm khoảng 50% so với thời điểm năm 2019. Đến năm 2022, sự phục hồi của du lịch Lạng Sơn sau đại dịch đã mang lại doanh thu ước tính gần 2.100 tỷ đồng. Về cơ cấu chi tiêu của du khách: chiếm tỷ trọng lớn nhất là chi cho ăn uống, lưu trú và vận chuyển khách. Các dịch vụ khác còn chiếm tỷ trọng thấp.

Cơ sở lưu trú du lịch: Trong giai đoạn 2015-2019, hệ thống cơ sở lưu trú du lịch ở Lạng Sơn phát triển với tốc độ trung bình, phù hợp với tốc độ tăng trưởng của khách. Năm 2022, toàn Tỉnh có 286 cơ sở với 3.661 buồng và 6.264 giường, trong đó số buồng từ 3-5 sao chiếm 13% [1].

Tạo việc làm: Năm 2015, lao động trực tiếp trong lĩnh vực du lịch là 2.300

lao động; đến năm 2022 là 4.100 lao động. Du lịch phát triển ổn định cần phải có một đội ngũ lao động chuyên nghiệp, chất lượng cao, được đào tạo bài bản và có kinh nghiệm.

Sản phẩm du lịch: Trong giai đoạn vừa qua, Lạng Sơn cũng đã rất chú trọng trong việc phát triển các sản phẩm du lịch trên địa bàn. Các sản phẩm chính hiện nay, như: du lịch tham quan các di tích lịch sử văn hóa, cách mạng, du lịch văn hóa, tâm linh, lễ hội; Sản phẩm du lịch biên giới, cửa khẩu kết hợp mua sắm; Sản phẩm du lịch văn hóa cộng đồng; Sản phẩm du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng... Các sản phẩm này cũng bước đầu thu hút được du khách.

Những tồn tại hạn chế

Mặc dù, trong giai đoạn vừa qua, du lịch Lạng Sơn đã có được những sự phát triển nhất định, góp phần vào sự phát triển kinh tế - xã hội của Tỉnh. Tuy nhiên, sự phát triển du lịch của Lạng Sơn vẫn còn nhiều tồn tại bất cập, như: du lịch tỉnh Lạng Sơn phát triển vẫn mang tính tự phát, chưa có định hướng rõ nét, giá trị gia tăng của ngành du lịch còn thấp; công tác quản lý du lịch chưa sâu, mới chỉ dừng lại ở quản lý nhà nước là chủ yếu. Tốc độ tăng trưởng chung của ngành du lịch, đặc biệt là tốc độ tăng trưởng khách du lịch, tổng thu du lịch còn thấp, mức chi trả và số ngày lưu trú của khách còn thấp. Trung bình một du khách quốc tế chi tiêu khoảng 800.000 đồng đối với khách có lưu trú và khoảng trên 500.000 đồng đối với khách không lưu trú. Khách nội địa là 500.000 đồng đối với khách lưu trú và khoảng 300.000 đồng đối với khách không lưu trú (Theo thống kê của Tổng cục Du lịch, mức chi bình quân của một khách nội địa từ 1 đến 1,6 triệu đồng/ngày). Sản phẩm du lịch chưa phong phú, chất lượng chưa cao, chưa tạo được thương hiệu..., nên sức hấp dẫn khách du lịch còn thấp; chưa có các tuyến, điểm du lịch hoàn chỉnh mang tính độc đáo, đặc thù riêng; còn thiếu các dịch vụ bổ sung và các trung tâm vui chơi giải trí, các khu mua sắm..., thiếu các doanh nghiệp có thương hiệu du lịch quốc gia và quốc tế tham gia. Các sản phẩm này còn mang tính thời vụ, chưa được định hướng phát triển theo hướng chuyên nghiệp, chưa đa dạng, thiếu sức hút, chất lượng còn thấp... làm giảm giá trị các chương trình du lịch.

Bên cạnh đó, công tác quảng bá, xúc tiến du lịch còn chưa hiệu quả, nội dung chưa phong phú, thiếu tính chuyên nghiệp, nguồn lực đầu tư cho xúc tiến quảng bá còn hạn hẹp. Nguồn nhân lực lao động trong du lịch còn thiếu ổn định cả về lượng và chất, chưa đáp ứng được nhu cầu, nhất là nhân lực được quan tâm đào tạo chuyên nghiệp, bài bản; Cơ sở hạ tầng phục vụ phát triển du lịch chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển; hệ thống cơ sở lưu trú du lịch tại Lạng Sơn được chú trọng đầu tư mới và thường xuyên cải tạo, nâng cấp, để nâng cao chất lượng dịch vụ, thiếu những khu du lịch cao cấp, mang thương hiệu nổi bật đáp ứng nhu cầu các phân khúc khách du lịch khác nhau; một số di tích lịch sử, văn hóa, danh lam thắng cảnh xuống cấp, chưa được đầu tư tôn tạo xứng tầm; việc bảo tồn, phát

huy giá trị di sản văn hoá, danh lam thắng cảnh một cách bài bản, chiến lược gắn với du lịch bền vững còn hạn chế.

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH LẠNG SƠN THỜI GIAN TỚI

Một là, đổi mới tổ chức bộ máy quản lý du lịch. Để đảm bảo thực hiện được các quan điểm, mục tiêu phát triển du lịch theo tinh thần Nghị quyết số 08-NQ/TW, ngày 16/01/2017 của Bộ Chính trị về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, ngành du lịch cả nước nói chung và tỉnh Lạng Sơn nói riêng cần có bộ máy tổ chức đủ quy mô và hiệu lực quản lý đáp ứng yêu cầu phát triển của ngành kinh tế mũi nhọn. Bộ máy tổ chức quản lý du lịch cần được củng cố, cụ thể: cấp tỉnh cần có phòng quản lý du lịch và Trung tâm xúc tiến du lịch thuộc Sở Văn hoá - Thể thao và Du lịch; cấp huyện có bộ máy quản lý du lịch thuộc Phòng Văn hoá và Thông tin; cấp xã có công chức Văn hóa - Xã hội tham mưu thực hiện qua đó đáp ứng khả năng thực hiện các mục tiêu và yêu cầu phát triển của một ngành kinh tế mang tính then chốt của nền kinh tế.

Hai là, hình thành mô hình quản lý các khu, điểm du lịch. Khu du lịch quốc gia Mẫu Sơn và các khu du lịch cấp tỉnh ở Lạng Sơn là những điểm đến quan trọng hình thành hệ thống sản phẩm du lịch. Với thực trạng hiện nay, công tác quản lý các khu, điểm du lịch ở Lạng Sơn nói chung còn nhiều bất cập, nên chưa phát huy được hiệu quả khai thác các giá trị tài nguyên du lịch để cung cấp các dịch vụ trải nghiệm hấp dẫn cho khách du lịch, cũng như mang lại lợi ích cho cộng đồng địa phương. Chính vì vậy, ngành du lịch Lạng Sơn cần rà soát, đề xuất việc tổ chức, quản lý chặt chẽ và hiệu quả các khu, điểm du lịch trên địa bàn để từng bước quản lý, khai thác tốt các giá trị tài nguyên cho phát triển du lịch.

Ba là, phát triển sản phẩm du lịch. Phát triển hệ thống các sản phẩm du lịch Lạng Sơn đa dạng, phong phú dựa trên cơ sở khai thác các giá trị tài nguyên du lịch độc đáo, đặc sắc, có thế mạnh của tỉnh. Các sản phẩm du lịch phải có chất lượng cao, có khả năng cạnh tranh, đáp ứng nhu cầu và xu thế phát triển của các thị trường trong nước và quốc tế. Phát triển đồng bộ các sản phẩm du lịch để kéo dài thời gian lưu trú và tăng khả năng chi tiêu của khách; hạn chế ảnh hưởng của tính mùa vụ, phát triển ổn định, lâu dài, bảo đảm tính bền vững. Bên cạnh

việc tiếp tục củng cố và phát triển các sản phẩm du lịch, như: du lịch tham quan, nghiên cứu danh lam thắng cảnh, các di tích lịch sử văn hóa; du lịch nghỉ dưỡng; du lịch văn hóa lễ hội, tín ngưỡng tâm linh..., tỉnh Lạng Sơn trong giai đoạn tới cần tập trung xây dựng và phát triển Công viên địa chất Lạng Sơn và hoàn thiện hồ sơ trình UNESCO công nhận là Công viên địa chất toàn cầu. Đây sẽ là sản phẩm thu hút khách du lịch đến với Lạng Sơn nhất là khách quốc tế.

Bốn là, các giải pháp khác. Ngoài các giải pháp cơ bản trên, Lạng Sơn cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống cơ chế, chính sách phù hợp để thúc đẩy phát triển du lịch. Nghiên cứu, ban hành các chính sách khuyến khích, hỗ trợ, ưu đãi tạo điều kiện cho các doanh nghiệp đầu tư vào địa bàn trọng điểm, vùng có tiềm năng phát triển du lịch, sản phẩm du lịch đặc thù; khuyến khích cộng đồng tham gia đầu tư phát triển du lịch. Tập trung nguồn lực đầu tư hạ tầng giao thông tại các cụm du lịch, khu vực động lực phát triển du lịch, khu du lịch quốc gia và khu vực có tiềm năng du lịch; nâng cao khả năng kết nối giao thông tới khu du lịch, điểm du lịch; đầu tư cho công tác đào tạo phát triển nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao...

Chủ động tổ chức các chương trình giới thiệu về du lịch Lạng Sơn; xây dựng bộ nhận diện thương hiệu du lịch của Lạng Sơn, tham gia, tổ chức các hội chợ, triển lãm du lịch ở trong nước và quốc tế, đặc biệt là ở những thị trường mục tiêu, như: Trung Quốc, Đài Loan, Nhật Bản, Hàn Quốc, Pháp...; và ở trong nước, như: Hà Nội, Huế, Đà Nẵng, TP. Hồ Chí Minh... Thông qua các hoạt động trên, nhằm tổ chức giới thiệu các cơ hội, các chương trình xúc tiến đầu tư du lịch; giới thiệu các sản phẩm, dịch vụ du lịch, các điểm đến du lịch ở địa phương; nghiên cứu ứng dụng khoa học - công nghệ trong phát triển du lịch. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Lạng Sơn (2015-2022), *Báo cáo kết quả thực hiện công tác du lịch tỉnh Lạng Sơn các năm, từ năm 2015 đến năm 2020.*
2. Thủ tướng Chính phủ (2019), *Quyết định số 557/QĐ-TTg, ngày 15/5/2019 phê duyệt Nhiệm vụ quy hoạch chung xây dựng khu du lịch quốc gia Mẫu Sơn, tỉnh Lạng Sơn đến năm 2040.*
3. UBND tỉnh Lạng Sơn (2010), *Quyết định số 1278/QĐ-UBND, ngày 21/8/2010 của UBND tỉnh về việc phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Lạng Sơn giai đoạn 2010-2020 và tầm nhìn đến năm 2030.*